
 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-4-62-68>

 <https://orcid.org/0000-0001-6263-4744>

ВІНТЮК Юрій Володимирович

кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології,
Національний університет «Львівська політехніка»,
e-mail: yurvin@ukr.net

УДК 378.4.016:159.9(091)(045)

ПРИНЦИП ІСТОРИЗМУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ І ДІЯЛЬНОСТІ ФАХОВИХ ПСИХОЛОГІВ

Розглянуті питання, що стосуються різних аспектів впливу реалізації принципу історизму на процес підготовки і діяльності фахових психологів.

Здійснено огляд наукових публікацій за темою дослідження, з'ясовано наявні підходи до її вивчення.

Розглянуто сутність історичного підходу в науці та психології; історичний аспект підготовки психологів; з'ясовано історичний аспект роботи фахового психолога.

Зроблено висновки з проведеної роботи і намічено перспективні дослідження у даному напрямку.

Ключові слова: принцип історизму; історичний аспект підготовки фахівців; історичний аспект вивчення психології; історичний аспект становлення фахового психолога; історичний аспект роботи з клієнтом.

Постановка проблеми. Історія – складна, неоднозначна, але вкрай важлива наука, яка не має чіткого й загально визнаного

пояснення її призначення у суспільстві. Поширеною є думка, що призначення історії полягає в тому, щоб допомогти кожній людині більше дізнатися про своє походження й призначення у світі; з її допомогою людина може дізнатися важливі факти про свій край, рід, народність, націю, їхнє становлення й розвиток. В історії можна знайти багато видатних особистостей, які зробили внесок у розвиток різних галузей людської діяльності, передусім освіти, науки і культури. Крім того історія показує людям помилки, зроблені предками, і дає змогу не повторювати або навіть і виправляти їх. Дана обставина робить актуальним завдання належного висвітлення даної теми.

Мета роботи: розглянути різні аспекти впливу реалізації принципу історизму на процес підготовки і діяльності фахових психологів.

Завдання дослідження:

- здійснити огляд наукових публікацій за темою дослідження, з'ясувати наявні підходи до її вивчення;
- з'ясувати сутність історичного підходу в науці та психології;
- розглянути історичний аспект підготовки психологів;
- висвітлити історичний аспект роботи психолога;
- зробити висновки з проведеної роботи і намітити перспективних досліджень у даному напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Публікацій у доступній фаховій літературі на дану тему виявлено не багато, передусім вони стосуються вивчення історії психології в процесі підготовки майбутніх фахових психологів. Виходячи з наявного, передусім необхідно відзначити наступні публікації: І.М. Євченка і А.М. Маслока [2], С.М. Жукова і Т.В. Жукова [3], Н.В. Гриньова [4], О.П. Коханової [5], М.С. Корольчука і П.П. Криворучко [6], М.М. Махнія [9], В.А. Роменця [11; 12; 14], В.А. Роменця і І.П. Манохи [13], Р. Сміта [15], В.В. Ягупова [16], власну працю [1], публікації груп авторів [7], [8], [10] та деякі інші.

У працях науковців на дану тему відзначається, що історія психології є важливою для професійних психологів дисципліною, і не лише через те що вона поєднує в собі знання з багатьох інших галузей знань. Її зміст складають ті знання, які отримані з інших курсів – загальної, вікової, педагогічної чи соціальної психології, тощо; і саме історія психології дозволяє звести ці знання в єдину цілісну систему, зрозуміти логіку появи і подальшого розвитку сучасної психологічної науки, причини зміни її предмету, підходів, методів, основної проблематики тощо. Відповідно, даний предмет спрямований на підвищення професійної компетентності психолога, збагачення та поглиблення психологічних знань.

Набуття знань із історії психології збагачує та розвиває аналітичне мислення майбутніх фахових психологів, оскільки дає уявлення не тільки про сучасне психологічне знання, а й показує його зародження та розвиток у процесі еволюції науки. Це дозволяє глибше й адекватніше усвідомити психологічні явища та концепції, які їх пояснюють. Значення даної дисципліни полягає в тому, що її зміст, по суті, є основою професійної культури, необхідної для психологів у будь-якій галузі та виді діяльності.

Історія психології розповідає не тільки про дослідження зроблені в минулому, отримані дані, але і дозволяє ширше поглянути на професію психолога. Психологія як

наука розвивалась під впливом багатьох галузей діяльності, тому знання її історії дозволяє краще розуміти психологію загалом. Найбільшого впливу психологія зазнала з боку філософії, оскільки вона з самого початку свого становлення була орієнтована на неї, оскільки виникла в надрах філософії. Вивчаючи історію психології можна проаналізувати її зв'язки з іншими дисциплінами, їхні впливи та інтеграцію одної в іншу. Дана дисципліна несе в собі багаторічний досвід психологів минулого, саме тому її вивчення є вкрай важливим для становлення професійного психолога.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що значення вивчення історії психології для процесу підготовки майбутніх фахових психологів у наявних публікаціях висвітлено достатньо повно, як і сам процес набуття історичних знань, проте інші аспекти задіяння принципу історизму в підготовці та діяльності фахових психологів висвітлено недостатньо; цілісний розгляд різних аспектів даної проблеми у наявних публікаціях також відсутній. Саме висвітленню не вивчених сторін проблеми присвячено дане дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з концепцією запланованого та проведеного дослідження буде розглянуто різні аспекти застосування принципу історизму в процесі підготовки і діяльності фахових психологів.

1. Принцип історизму в науці та психології. Здійснений огляд наукових публікацій за темою дослідження дозволяє констатувати, що їх особливістю є увага до історичних аспектів психологічної науки, яка дедалі посилюється. Незалежно від сфери діяльності та використаних підходів всіх їх об'єднує застосування принципу історизму: в наукових дослідженнях, зокрема, у психології, педагогіці, а також у практичній діяльності фахових психологів і в процесі їхньої підготовки.

На основі аналізу згаданих, а також інших робіт у цій сфері можна сформулювати основні вимоги історизму, який надає особливого значення специфічному контексту, тим умовам, в яких відбувається формування психіки, набуття знань і становлення діяльності: у певній культурі, географічному розташуванні, а також історії становлення того чи іншого питання.

На сьогодні історизм – який сформульований і реалізується у вигляді наукового принципу та відповідного йому підходу – є необхідною умовою науковості, у будь-якій сфері людського знання. Тому розпочати розкриття теми доцільно зі з'ясування його відношення як до наукової психології, так і до процесу підготовки майбутніх

фахових психологів; а потім і до професійної діяльності практичних психологів.

Принцип історизму давно став неzapе- речною вимогою до науковості, у різноманітних сферах діяльності. Стосовно проблем психології і педагогіки, він передбачає врахування того, що філогенетичний та онтогенетичний розвиток людини не тотожні один одному. Відповідно до цього, завдання науковця полягає в генетичному дослідженні складових психічного процесу, який розгортається в часі. Причому таке дослідження повинно охопити весь процес розвитку конкретного психічного явища, врахувавши всі можливі зміни – від появи до зникнення – та пояснити його сутність, призначення й особливості.

Розуміння психіки як продукту історичного розвитку зумовило необхідність створення відповідного, а саме історичного підходу до її вивчення. Такий метод виникає внаслідок взаємодії і поєднання двох ідей – принципу розвитку та принципу об'єктивного, експериментального вивчення психіки. В результаті принцип розвитку стає детермінуючим для пояснення процесу в його цілісності, а умовою адекватного розуміння процесу розвитку стає дослідження, яке дозволяє виявити існуючі закономірності, зрозуміти сутність генетичного процесу [4, с. 8].

Принцип історизму належить до основних у сучасній науці. Він вимагає розгляду відомих історичних фактів, подій і явищ у відповідності до конкретно-історичних обставин, у їхньому взаємозв'язку та взаємозумовленості. Відповідно, кожне історичне явище повинно вивчатися в динаміці, тобто дослідник повинен встановити як воно виникло, які етапи розвитку пройшло, яким стало у той чи інший відтинок часу. Принцип історизму вимагає також, щоб будь-яке явище вивчалось в зв'язку з конкретним історичним досвідом, і висвітлювалося з врахуванням подальших подій.

Принцип історизму запобігає перетворенню історії на сукупність випадкових, необ'єктивно відібраних фактів, подій і явищ. Згідно з його вимогами, наявні відомості про певні події чи факти будуть служити необхідною основою наукових досліджень тільки за умови належного опрацювання всієї сукупності відомих фактів, а не окремих випадкових даних. У такому розумінні історизм піднято до рівня наукового мислення, що дозволяє включитися в історичний процес, зрозуміти його, пояснити мотиви вчинків і діяльність історичних діячів, мислителів, науковців, виявити те нове, що вони внесли в науку та практику порівняно з попередниками [6, с. 12].

Принцип історизму дозволяє розуміти будь-які явища дійсності, зокрема, психічні явища, в динаміці, у процесі їхнього виникнення і становлення. Якщо використати його до оцінки, наприклад, течій і напрямків психології, то схема розгляду може бути такою: коли, де й як певна течія виникла; що вона становила зі себе в період своєї появи і розвитку; чому згодом почала зазнавати змін, її програми, підходи і методи; стратегічні та тактичні завдання цієї течії чи напрямку на різних етапах діяльності; чим у кінцевому підсумку стала ця течія чи напрямок у кожний конкретний історичний період.

Важливість історичного підходу стосовно психологічного знання стала зрозумілою ще в античні часи, коли основи всіх майбутніх наук перебували в зародковому стані. Основположник психології, давньогрецький мислитель Аристотель, автор першої психологічної праці «Про душу», цілу главу у своєму трактаті присвятив розгляду наявних знань із предмету дослідження його попередників. Саме через наявність такого підходу Аристотеля вважають не лише основположником психології, але й історії психології. Звідси бере початок принцип історизму в психології, який згодом отримав обґрунтування інших мислителів і науковців, і тепер не викликає сумнівів.

Принцип історизму в психології сьогодні є одним з наукових принципів дослідження дійсності, природних феноменів і суспільних явищ у динаміці, процесі їхніх змін, розвитку в часі, в їх закономірному послідовному розвитку. Цей науковий принцип вимагає здійснювати аналіз об'єктів дослідження в зв'язку з конкретними історичними умовами їхнього існування, в контексті певного часу, у їхньому постійному розвитку, тобто у минулому, теперішньому та майбутньому.

На початку ХХ ст. вітчизняний вчений С.Л. Рубінштейн, досліджуючи філософські основи психології, встановив, що «людська психологія, людські почуття – продукт історії». Він виходив з міркування про те, що «Розвиток п'яти головних відчуттів є результатом всієї попередньої всесвітньої історії». Ці ідеї поступово розвивинулися у вітчизняній психології, вони лягли в основу основних напрямків наукової психології. З позицій цього підходу вивчалися роль праці, значення мови і спілкування для виникнення й розвитку свідомості людини. Дане питання розроблялося в межах трьох підходів:

– онтогенез – передбачає вивчення розвитку індивідуального в людині, її поведінки і самосвідомості, що формуються протягом життя під впливом соціуму;

– філогенез – тлумачить розвиток людини як біологічного виду, розглядає еволюцію типової для всього виду поведінки і психіки;

– історіогенез – розглядає розвиток соціально значущих знакових систем як символів психічного, вивчає еволюцію соціокультурної поведінки та свідомості людини [2, с. 10–11].

Німецький філософ М. Хайдеггер із цього приводу відзначав: «Буття історія визначається доречністю, що вміщає буття, в яке вміщені як доречність, так і певна місцевість, даючи знати про самих себе, вони утримують себе. Звідси походять уявлення про епохи історії буття, причому епоха означає тут не часовий відрізок того, що відбувається, а становить основну рису доречності, неодмінне творення нею самої себе, тобто це буття в аспекті заглиблення в сутнісне. Послідовність епох, які визначаються буттям, не випадкова, але їй не може бути визначена як неминуча» [8]. Отже, вчений вважає, що як соціальна пам'ять визначається подіями, так і індивідуальна свідомість людини також детермінована ними. Однак наповненість певною мірою переживається людиною в межах відповідної соціальної концепції часу, яка наявна у конкретній спільноті, до якої вона належить. Людині писемних культур властива так звана історична свідомість, тобто переживання історії соціуму і свого життя в наявній послідовності подій.

Поступово у світовій і вітчизняній науці сформувалося розуміння того, що феномен особистості людини – факт історичного розвитку культури. При цьому кожна історична епоха виробляє специфічну, відповідну їй ментальність; історично зумовлені зміни умов життя не тільки впливають, а часто і визначають розвиток психіки людини, особливості її особистості та індивідуальності. Феномени буття та розвитку особистості завжди є історично обумовленими, а індивідуальна свідомість будь-якої людини включає саме історичну свідомість. Розуміння людини і її психологічних особливостей є неможливим поза межами історичних процесів. Відповідно, знання історичного розвитку й історично обумовлених змін будь-якого психічного явища забезпечує його адекватне пояснення та розуміння. Історичний контекст події при цьому виступає як особливий ланцюг подій, соціальних процесів і явищ, які в своїй сукупності складають суспільне буття.

2. Історичний аспект підготовки майбутніх фахових психологів. Не тільки виникнення, розвиток але й вивчення психології неодмінно містить історичний аспект,

який присутній при вивченні будь-якої теми з психології. Так, при вивченні теми «Темперамент» потрібно розпочинати з розповіді про те, як і коли виникла необхідність його дослідження. Відтак доцільно розповісти про спроби давньогрецьких лікарів, Гіпократів зокрема, поділити всіх людей на чотири типи; згодом про те, що як давньоримський лікар Гален, використавши цей поділ, створив першу типологію темпераментів.

Відзначене повною мірою стосується вивчення будь-якої іншої теми, зокрема «Характер», де виклад доцільно розпочинати з історичного екскурсу вивчення питання. Спочатку необхідно розповісти про те, що спроби поділити людей на певні типи – у відповідності до властивих їм особливостей поведінки – відомі з давніх часів. Зокрема, перші відомі спроби були зроблені астрологами Сходу та філософами у Стародавньому Китаї. В античні часи, у Стародавній Греції, класифікацію характерів створив Платон; вона була пов'язана з його вченням про душу. Він виділяє три сторони душевного життя: розум, волю і почуття – а індивідуальні особливості, як він вважав, залежать від переважання тої чи іншої частини душі. Виходячи з цього положення, Платон виділяє різні типи характеру [12, с. 65].

Не тільки будь-яку тему, з психології зокрема, потрібно вивчати з самого початку появи і дослідження певного питання, саму психологію також необхідно вивчати з вивчення її історії. З цього приводу історик психології М.Г. Ярошевський констатує наступне: «Історія психології – це життєпис, життєрозуміння цієї науки». Тобто, якщо будь-хто хоче зрозуміти, чому саме такою є психологія сьогодні, необхідно спочатку дізнатися про те, як вона виникла, і як відбувався хід її становлення та розвитку. Крім того, знання історії психології систематизує та надає значення тій психологічній інформації, яка вже відома, сприяє її різнобічному сприйманню [5, с. 6]. Так розуміння минулого дозволяє пояснити наявне і побачити перспективи на майбутнє.

Крім цього, вивчення історії психології об'єднує всі галузі психологічного дослідження і проблеми сучасної психології, що дозволяє виявити зв'язки між різноманітними ідеями, підходами, поглядами, теоріями та концепціями. Історія психології дозволяє ознайомитися не лише з різними фактами та історичними подіями, але й навчає мислити, розуміти і оцінювати конкретні психологічні явища та підходи до їх вивчення. Значення вивчення історії психології полягає також у тому, що ці знання

є основою професійної культури психологів у різноманітних сферах їхньої діяльності.

З наведеного слідує, що стосовно підготовки майбутніх фахових психологів необхідно розглянути історичний аспект даної проблеми, передусім *принцип історизму у педагогіці*. Даний принцип для наукової педагогіки належить до найважливіших. Це пояснюється тим, що до обов'язкових завдань педагога належить необхідність перебудувати виявлені раніше дані у своїй галузі ще до початку експерименту. Тому пошук аналогічних досліджень у минулому, використання досвіду попередників, методик чи способів їх застосування дають науковцю можливість здійснювати порівняння, знаходити аналогії, виявляти найістотніші та найстійкіші зв'язки явища, яке досліджується, протягом тривалого часу, дозволяє виявити наявні тенденції, зміни педагогічних процесів та явищ тощо [10, с. 21].

У педагогіці дія принципу історизму розширюється, оскільки якщо переважно науковець перед власним дослідженням просто спирається на досягнення попередників, відзначає, хто і що з'ясував раніше, то в педагогічних дослідженнях історія стає однією з обов'язкових умов доказу достовірності одержаних результатів. Все, що може бути підтверджено в історії педагогіки, неодмінно сприймається як доказ вірності ідеї, тому історизм у педагогіці визначає вихідні позиції науковця при проведенні експериментального дослідження. Відповідно, поза історизмом розкриття важливих питань педагогіки сатє неможливим; а формула сучасного наукового психолого-педагогічного дослідження є такою: «Із минулого через сучасне у майбутнє». Виходячи з наведеного, кожне психолого-педагогічне дослідження починається зі з'ясування особливостей історичного розвитку проблеми, яка цікавить вченого. Історичний аналіз наукових ідей залишається найважливішим напрямком психолого-педагогічних досліджень, зокрема, як вступ до будь-якої наукової праці. Дана обставина повинна стати головною умовою історичного аналізу проблеми.

3. Історичний аспект професійної діяльності психолога. Якщо підготовку майбутнього фахового психолога можна розглядати як процес формування його професійної компетентності, то всю подальшу професійну діяльність можна розглядати як її постійне вдосконалення. І цей процес не тільки має свою історію, але й передбачає подальше розширення та поглиблення знань з «Історії психології»; а також використання під час проведення досліджень і генерування нових знань тих самих підходів і принципів, які є спільними для засто-

сування історичного підходу в інших видах діяльності, як науковця, так і практикуючого психолога.

Базовою вихідною категорією, яка характеризує процес формування особистості фахівця – визначає мету, завдання, зміст й основні етапи взаємовпливу професії та особистості, поступове набуття нею необхідного професійного досвіду, вдосконалення необхідних знань, практичних вмінь і навичок, а також формування професійно значущих якостей – є *професійний розвиток*. Під цим поняттям розуміють «...зміни психіки, які відбуваються в ході освоєння певної професії: як здобуття освіти, так і подальшого виконання трудової діяльності» [16, с. 14]. Дане поняття включає: виникнення професійних намірів, професійну освіту, професійне дозрівання, формування, саморозвиток і подальше вдосконалення суб'єкта праці. Дослідження психолого-педагогічних особливостей професіоналізму фахівця, формування його компетентності в професійній діяльності дозволяє фіксувати важливі позитивні зміни, які відбуваються під час її набуття.

Через це необхідно враховувати історичний аспект особистісно-професійного розвитку фахівця, який становить зі себе процес розвитку особистості в професійному середовищі, спрямований на максимальну реалізацію її фізичного, духовного, особистісного та професійного потенціалу в професійній діяльності, а також на досягнення необхідних результатів у ній. Тобто поняття «професійний розвиток» стосовно особистості фахівця можна охарактеризувати наступним чином [16, с. 23]:

- це мета, сенс і відповідна цінність професійної культури, як в особистісному, так професійному плані;

- він передбачає складний і багатограний процес, який потребує наявності особистісного та професійного розвитку, визначений соціальними, професійними та іншими вимогами;

- містить результат постійного пошуку можливостей виявлення та вирішення зовнішніх і внутрішньоособистісних протиріч, які можуть виникати у діяльності за фахом;

- необхідність особистісної та професійної самореалізації фахівця в особистісній сфері та професійній діяльності; а також успішної професійної діяльності за фахом;

- подальший професійний розвиток спеціаліста, який має певні обмеження і пов'язаний з подоланням різного роду психологічних бар'єрів.

Проте не тільки процес становлення та подальшого вдосконалення фахового психолога має свою історію. Його взаємодія, з

кожним клієнтом, також має виражений і вагомий історичний аспект, який передбачає реалізацію принципу історизму при виконанні професійних посадових обов'язків. Аналогічно до того, як лікар, здійснюючи взаємодію з клієнтом, при кожному її акті здійснює записи, тобто веде «Історію хвороби», алогічну діяльність здійснює і практичний психолог.

Історія роботи психолога з клієнтом – перше, на що звертають увагу, аналізуючи взаємодію фахівця з тими, хто звернувся за допомогою. Для цього фахівцю необхідно заповнювати всі дані про клієнта так, щоб за необхідності не виникло додаткових запитань, а у нього завжди була повна інформація про перебіг симптомів і результати психологічних впливів. Змістовні та чіткі записи історії психологічної допомоги є свідченням високої якості психологічно-консультаційного процесу.

Психологічна карта (або психологічна справа) – це сукупність документів, що містить зроблені психологом характеристики, заповнені бланки методик, протоколів зустрічей, висновки тощо, персонального обліку клієнта, які містять максимально повні відомості про психологічні особливості, емоційний стан людини та результати діагностичної, консультативної та інших видів психологічної роботи психолога з ним [7]. Структура Психологічної карти фіксує всі зміни, виявлені у процесі взаємодії психолога з клієнтом.

Об'єктивність розгляду психічних явищ – неодмінна вимога при їх вивченні, тому завжди необхідно прагнути до встановлення об'єктивних причин їх виникнення. Виходячи з цього необхідно, щоб різні психічні явища розглядалися в єдності з тими зовнішніми чинниками та внутрішніми умовами, в яких вони виникають і проявляються. Проведення психологічних спостережень, у випадку роботи практичного психолога з клієнтом зокрема, відповідно до цього означає реалізацію на практиці одного з основних принципів психології – детермінізму, як причинної зумовленості психічних явищ причинами, що їх породжують [7].

У Психологічній карті ведуться протоколи кожної зустрічі, які містять інформацію про виконану роботу і одержані результати. Крім цього, у роботі практичного психолога є ще спеціальна документація, яка забезпечує змістовну та процесуальну сторони повсякденної професійної діяльності. До такої документації належать різні психологічні висновки: протоколи діагностичних обстежень, корекційних занять, бесід, інтерв'ю, корекційні карти; карти історії психічного розвитку; виписки із психологічних висновків і карт розвитку тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. З'ясовано, що принцип історизму є незаперечною вимогою до науковості, у різноманітних сферах знання та діяльності, психології зокрема, і передбачає врахування того, що філогенетичний та онтогенетичний розвиток людини не тотожні один одному. Відповідно до цього дослідження повинно охоплювати весь процес розвитку конкретного психічного явища, врахувавши всі можливі зміни – від появи до зникнення – і пояснити його сутність, призначення та особливості.

2. Встановлено особливості реалізації принципу історизму в процесі підготовки майбутніх фахових психологів; з його врахуванням до обов'язкових завдань педагога належить необхідність перебудувати виявлені раніше дані у своїй галузі ще до початку експерименту. Пошук аналогічних досліджень у минулому, використання досвіду попередників, методик чи способів їх застосування, або показників і критеріїв дають науковцю можливість здійснювати порівняння, знаходити аналогії, виявляти найістотніші та найстійкіші зв'язки досліджуваного явища.

3. Розглянуто особливості реалізації принципу історизму в професійній діяльності фахового психолога: його взаємодія, з кожним клієнтом, також має виражений і важливий історичний аспект, який передбачає реалізацію принципу історизму при виконанні професійних посадових обов'язків. Історію роботи з клієнтом відображає Психологічна карта – сукупність документів, що містить зроблені психологом характеристики, заповнені бланки методик, протоколів зустрічей, висновки тощо, персонального обліку клієнта.

У подальшому передбачено продовжити дослідження даної теми, зокрема, провести емпіричне дослідження впливу знань з історії психології на процес формування професійної компетентності майбутніх фахових психологів.

Список бібліографічних посилань

1. Вiнтюк Ю.В. Історичний аспект підготовки майбутніх психологів: зарубіжний і вітчизняний досвід. *Herald Pedagogiki. Nauka i praktyka*. 2016. № 8. S. 59–65.
2. Євченко І.М., Маслюк А.М. Історія психології: філософський період; навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Друкарня «Рута», 2018. 252 с.
3. Жуков С.М., Жукова Т.В. Історія психології: навч. посіб. 2-е вид., допов., виправл. та переробл. Київ: Кондор, 2009. 232 с.
4. Історія психології: курс лекцій: навч. посіб. / уклад. Н.В. Гриньова. Умань: Візаві, 2012. 209 с.
5. Історія психології: від античності до початку ХХ століття: навч. посіб. / Авт-уклад. О. П. Коханова. Київ: Інтерсервіс. 2016. 235 с.
6. Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2004. 248 с.

7. Карта клієнта психолога. URL: <https://fondeco.ru/uk/karta-klienta-psihologa-obrazec-sostavlenie-i-zapolnenie-karty-pervichnoi/>
 8. Мартін Гайдеггер про мислення, буття та нудьгу. URL: <https://kmb.ua/ua/article/martin-heidegger>
 9. Махній М.М. Історія психології: навч. посіб. Київ: Слово, 2016. 472 с.
 10. Педагогіка вищої школи: навч. посіб./ З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін. 3-тє вид. перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 495 с.
 11. Роменець В.А. Історія психології XIX – початку XX століття. Київ: Вища школа, 1995. 614 с.
 12. Роменець В.А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ: Либідь, 2005. 915 с.
 13. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології XX століття: навчальний посібник для ВНЗ. Київ: Либідь, 2003. 989 с.
 14. Роменець В.А. Історія психології: XVII століття. Епоха просвітництва: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2006. 1000 с.
 15. Смит Р. История психологии: пер. с англ. М.: Академия, 2008. 416 с.
 16. Ягупов В.В. Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості. *Наукові записки НаУКМА*. 2015. Т. 175. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 22–28.
- References**
1. Vintyuk, Y.V. (2016). Historical aspect of training future psychologists: foreign and domestic experience. *Herald Pedagogiki. Nauka i praktyka*, 8: 59–65. [in Ukr].
 2. Ievchenko, I.M., Masliuk, A.M. (2018). History of psychology: philosophical period. Kamianets-Podilskyi: Printing house "Ruta". 252 p. [in Ukr].
 3. Zhukov, S.M., Zhukova, T.V. (2009). History of psychology: tutorial, 2nd ed., supplement., corrected and revised. Kyiv: Kondor. 232 p. [in Ukr].
 4. Hrynyova, N.V. (comp.) (2012). History of psychology: course of lectures: tutorial. Uman: Vizavi. 209 p. [in Ukr].
 5. Kokhanova, O.P. (comp.) (2016). History of psychology: from antiquity to the beginning of the 20th century: tutorial. Kyiv: Interservis. 235 p. [in Ukr].
 6. Korolchuk, M.S., Kryvoruchko, P.P. (2010). History of psychology: textbook. Kyiv: Elga; Nika Center. 248 p. [in Ukr].
 7. Psychologist's client card. Retrieved from <https://fondeco.ru/uk/karta-klienta-psihologa-obrazec-sostavlenie-i-zapolnenie-karty-pervichnoi/> [in Ukr].
 8. Martin Heidegger on thinking, being and boredom. Retrieved from <https://kmb.ua/ua/article/martin-heidegger> [in Ukr].
 9. Makhnii, M.M. (2016). History of psychology: education manual. Kyiv: Publisher House "Slovo". 472 p. [in Ukr].
 10. Kurlyand, Z.N., Khmelyuk, R.I., Semenova, A.V. et al. (2007). Higher school pedagogy: education manual. In Z.N. Kurliand (Ed.). 3rd ed., supplement. and correct. Kyiv: Znannia. 495 p. [in Ukr].
 11. Romanets, V.A. (1995). History of psychology of the 19th – early 20th centuries. Kyiv: Higher School. 614 p. [in Ukr].
 12. Romanets, V.A. (2005). History of psychology: The ancient world. Middle Ages. Revival: tutorial for university students. Kyiv: Lybid. 915 p. [in Ukr].
 13. Romanets, V.A., Manokha, I.P. (2003). History of psychology of the 20th century: tutorial for universities. Kyiv: Lybid. 989 p. [in Ukr].
 14. Romanets, V.A. (2006). History of psychology: 17th century. The Age of Enlightenment: tutorial. Kyiv: Lybid. 1000 p. [in Ukr].
 15. Smyt, R. (2008). History of psychology. Trans. from eng. Moscow: Akademy. 416 p. [in Ukr].
 16. Yagupov, V.V. (2015). Professional development of a specialist's personality: concepts, content and features. *Naukovi zapysky NaUKMA*. Vol. 175. Pedagogichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota. (PP. 22–28). [in Ukr].

VINTIUK Yuriy

Ph.D in Psychology, Associate Professor of the Theoretical and Practical Psychology Department,
Lviv Polytechnic National University

THE PRINCIPLE OF HISTORICISM IN THE PROCESS OF TRAINING AND ACTIVITY OF PROFESSIONAL PSYCHOLOGISTS

Summary. *Introduction.* History is a complex, ambiguous, but extremely important science, the purpose of which does not have a clear and generally accepted explanation of its purpose in society. It is widely believed that the purpose of history is to help each person learn more about his origin and purpose in the world; with its help, a person can learn important facts about his region, family, nationality, nation, their formation and development. In history, you can find many outstanding personalities who contributed to the development of various fields of human activity, primarily education, science and culture. In addition, history shows people the mistakes made by their ancestors and makes it possible not to repeat them, or even to correct them. This circumstance makes the task of careful coverage of this topic urgent.

Purpose. To consider various aspects of the influence of the implementation of the principle of historicism on the process of training and activity of professional psychologists.

Methods. Analysis, synthesis, systematization, specification, generalization.

Results. The influence of various aspects of the implementation of the principle of historicism in the process of training and activity of professional psychologists was considered.

Originality. For the first time, a thorough examination of the influence of various aspects of the implementation of the principle of historicism on the process of training

and activity of professional psychologists was carried out.

Conclusion. 1. It has been found that the principle of historicism is an indisputable requirement for science, in various fields of knowledge and activity, psychology in particular, and involves taking into account the fact that the phylogenetic and ontogenetic development of a person are not identical to each other. 2. Features of the implementation of the principle of historicism in the process of training future professional psychologists are established; taking it into account, one of the mandatory tasks of a teacher is the need to reconstruct previously discovered data in his field even before the start of the experiment. 3. The peculiarities of the implementation of the principle of historicism in the professional activity of a professional psychologist are considered: his interaction with each client also has a pronounced and important historical aspect, which involves the implementation of the principle of historicism in the performance of professional duties.

Keywords: the principle of historicism; the historical aspect of the training of specialists; the historical aspect of the study of psychology; the historical aspect of the formation of a professional psychologist; the historical aspect of working with a client.

Одержано редакцією 30.10.2022
Прийнято до публікації 12.11.2022